

Monument voor 20.000 zeevarenden die niet naar huis konden

Door Cees Kamminga

Juryvoorzitter Annet Koster van de Maritime Awards, is enthousiast over de Databank Koopvaardij. De Stichting Koopvaardijpersoneel 1940-1945 is volgens haar de terechte winnaar van de Maritime Achievement Award 2023. Ze zegt hierover: 'Met deze prijs willen we hét initiatief dat het maritieme bij het brede publiek zichtbaar heeft gemaakt in het zonnetje zetten. En dat is precies wat deze Databank heeft gedaan. Niet alleen door de data bij de mensen te krijgen met een muis-klik, ook door de hele PR-machine er omheen. Top zichtbaarheid!'

Het passagiers-schip Dempo met neutraliteitskenmerken, maar die bleken al snel weinig waard.

MARITIME AWARDS Databank Koopvaardij wint Maritime Achievement Award

'Bekroning van 17 jaar onderzoek'

Hubert Nijgh.

Volgens de jury brengt de Databank Koopvaardij de belangrijke rol van de zeevarenden op de koopvaardij tijdens de Tweede Wereldoorlog niet alleen dichterbij de nabestaanden, maar maken de initiatiefnemers deze geschiedenis daarnaast dit jaar ook zichtbaar en tastbaar.

Kroon

Voorzitter Hubert Nijgh is niet gauw verlegen te krijgen, maar bij de toekenning van de Award gebeurde dat toch. Nijgh: 'Ik voelde me enorm geroerd door deze bekroning van 17 jaar minutieus onderzoek door Jos Rozenbrug. En de vastberadenheid van het team van Stichting Koopvaardijpersoneel 1940-1945 om aandacht en erkenning te krijgen voor de grootse rol van de Nederlandse koopvaardij in de geallieerde strijd en eindoverwinning. Deze prijs is voor hen! Het regende felicitaties van alle kanten en zelfs uit Apeldoorn. Prinses Margriet liet weten: 'Heel hartelijk gefeliciteerd met het winnen van de Maritime Achievement Award 2023. Fantastisch en zeer verdiend! Het is een mooie kroon op het vele werk en de enorme inspanningen voor een zo belangrijk project.'

Dankbaar

In de Databank Koopvaardij zijn een kleine 20.000 namen van zeevarenden opgenomen die in de Tweede Wereldoorlog dienst deden op ruim 1100 koopvaardij-schepen. En niet alleen de namen, maar ook hun lotgevallen. Je hoeft alleen maar een naam in te voeren en je vindt er van alles. Voor nabestaanden is de Databank nu al bijzonder waardevol, zoals uit veel dankbetuigingen blijkt. Zo schrijft Hermina Snoodijk: 'Deze 4 mei 2023 is voor mij en mijn zussen een historische dag om de naam van onze vader te zien in de databank. Onze vader ging zijn hele leven gebukt onder het feit dat zijn maten op de Madjoe zijn omgekomen en hij die dag verlof had. Ook ging hij gebukt onder het feit dat er

bij de dodenherdenking nooit aandacht was voor de koopvaardij. Hij heeft zelfs hierover ooit gebeld met de NOS. Hij heeft nooit kunnen/willen praten over zijn oorlogsjaren. Nu wordt hij niet vergeten. Wij zijn u hiervoor zeer dankbaar.'

Eiline de Vos is dankbaar dat het verhaal van de koopvaardijveteranen wordt teruggegeven aan hun families: 'En dat is precies wat u doet met uw databank en gericht zoekwerk naar onze Wim. Ik ben de stichting, en u persoonlijk, hier ongelooflijk dankbaar voor, en de rest van de familie met mij! 'Voor ons is dit een stukje achtergrond achter de rouwkaart van een net 19-jarige jongeman die om-

Mijn vader ging gebukt onder de ramp met de Madjoe

kwam aan boord van een koopvaardij-schip. Elk jaar denk ik aan hem op 4 mei, maar nog nooit kwam hij zo tot leven als nu. Nu ik meer weet over de achtergrond van de situatie waarin hij om het leven kwam. Nooit had ik me gerealiseerd dat de koopvaardij-schepen in die tijd zulk een belangrijke rol te vervullen hadden.'

Vergeeten oorlogshelden

Die rol is ook een belangrijke drijfveer achter de databank: 'Geen andere beroepsgroep is tijdens de Tweede Wereldoorlog zo grootschalig, zo langdurig en zo internationaal ingezet als de bemanningen van onze koopvaardij. De grootste Nederlandse bijdrage aan de geallieerde eindoverwinning kwam van hen, ten koste van veel leed en de hoogste offers.' 'Oorlogen worden gewonnen door mensen en materieel', zo stelt de Stichting, 'en koopvaardij-schepen

zorgden tijdens de Tweede Wereldoorlog dat deze op de juiste tijd op de juiste plek waren. Daarmee drukte het Nederlandse koopvaardijpersoneel in de jaren 1939-1945 een belangrijke stempel op het verloop van de oorlog. Nauwelijks getraind en bewapend deden ze jarenlang en onder de meest gevaarlijke omstandigheden hun werk. Of beter: de plicht die hen in landsbelang was opgelegd.'

Vaarplicht

Daarmee doelt de Stichting op het Vaarplichtbesluit dat in juni 1940 werd ingesteld door de Netherlands Shipping and Trading Committee (NSTC), kortweg de Shipping genoemd. Deze organisatie, die onder toezicht stond van de Nederlandse regering in ballingschap in Londen, was verantwoordelijk voor alle activiteiten van de Nederlandse koopvaardij buiten bezet gebied.

De vaarplicht was een dienstplicht voor de bemanning van Nederlandse koopvaardij-schepen. Deze zeelieden werden verplicht persoonlijke diensten ten behoeve van de scheepvaart te verrichten tijdens de Tweede Wereldoorlog. Er is best veel geschreven over 'de rol van de Nederlandse Koopvaardij in oorlogstijd'. Een boek met deze titel verscheen in 2014 bij Uitgeverij Boom. Daarin staan een ook aantal persoonlijke ervaringen van de zeevarenden zelf. Andere titels, zoals de tweedelige uitgave door K.W.L. Bezemer, beschrijven meer de rol die de scheepvaart had tijdens WOII. Een periode waarin circa 4100 zeelieden omkwamen en de Nederlandse koopvaardijvloot meer dan gehalveerd werd.

Op al die schepen werkten zeevarenden dus, verplicht, zonder contact met het thuisfront en vaak in de meest bedreigende en erbarmelijke omstandigheden. Hun lotgevallen werden tot nu toe sporadisch belicht. Voor nabestaanden bleven de verhalen vaak onbekend.

Al die gegevens zijn nu eenvoudig vindbaar in de Databank. Een 'achievement' van formaat en dus de terechte winnaar.

De bemanning van het passagiers-schip Marnix van St Allegonde, hoefde in de oorlogsjaren niet te rekenen op aflossing.

De Nederlandse zeesleper Zwarte Zee heeft een brandend Amerikaans Liberty-schip op sleeptouw.

Konvoovaart met een zeeman uit de koopvaardij achter de mitrailleur. Foto's via Stichting Koopvaardijpersoneel 1940-1945